

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z powództwa M.P.

przeciwko F. Polska Spółce z o.o. w K.

o wynagrodzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2016 r.,

skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 16 lipca 2015 r., sygn. akt IX Pa .../14,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 16 lipca 2015 r., po rozpoznaniu sprawy z powództwa M.P. przeciwko F. Polska spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o wynagrodzenie, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 24 lipca 2014 r. (mocą którego zasądzone od pozwanej na rzecz powoda kwotę 12.422,09 zł z odsetkami od 4 kwietnia 2014 r. tytułem wynagrodzenia za marzec 2014 r.), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo, zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 12.939,73 zł tytułem zwrotu spełnionego świadczenia oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2747 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Powód wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 16 lipca 2015 r. Jako przepisy, z którymi wyrok jest niezgodny, skarżący wskazał: 1/ art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca

1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r. poz. 361 ze zm.; zwana dalej „u.p.d.o.f.”); 2/ art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 31 i 32 u.p.d.o.f.; 3/ art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 46 w związku z art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r. poz. 121 ze zm.); 4/ art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r. poz. 581 ze zm.); 5/ art. 87 § 1 w związku z art. 91 k.p.

Stwierdzając, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, skarżący zaznaczył, iż co prawda wartość przedmiotu zaskarżenia jest wyższa niż 10.000 zł, ale w sprawie nie występowały przesłanki do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Niemożliwa była także zmiana lub uchylenie zaskarżonego orzeczenia w drodze skargi o wznowienie postępowania.

Skarżący wniósł o stwierdzenie, że zaskarżony wyrok w całości jest niezgodny z przepisami prawa, tj. z art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 31 i 32 u.p.d.o.f., art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 46, w związku z art. 4 pkt 2 lit. a) ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 87 § 1 k.p. w związku z art. 85 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, oraz art. 87 par. 1 w związku z art. 91 k.p., a nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty od pełnomocnictwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Inicjując rozważania w niniejszej sprawie warto zatem zauważyć, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98). Uzasadnienia dla ustanowienia tej instytucji należy poszukiwać na gruncie unormowań art. 77 ust. 1

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 417-417² i art. 421 k.c. W art. 417¹ § 2 k.c. przyjęto bowiem, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, można żądać jej naprawienia po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest jednym z takich „właściwych postępowań”, o jakim stanowi art. 417¹ § 2 k.c. Jest to specjalny środek prawny, umiejscowiony w Kodeksie postępowania cywilnego wśród nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Skarga kwalifikowana jest jako samodzielny, autonomiczny sposób badania legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych, służący osobie zamierzającej dochodzić od państwa wynagrodzenia szkody wyrządzonej działaniami władzy publicznej, o której mowa w art. 77 ust.1 Konstytucji.

W myśl art. 424¹ § 1 k.p.c., w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 155, poz. 1037), obowiązującym od 25 września 2010 r., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie były i nie są możliwe. W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej podkreślono, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia przysługuje tylko od prawomocnych wyroków sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie oraz postanowień co do istoty sprawy kończących postępowanie, wydanych przez sąd drugiej instancji w postępowaniu nieprocesowym, w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych oraz w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą (art. 424, art. 519, art. 1148 § 3, art. 1151¹ § 3 i nowy art. 1215 § 3 k.p.c.). Od innych prawomocnych orzeczeń skarga nie przysługuje.

W istocie bowiem powyższa zmiana legislacyjna nie pozbawia strony możliwości dochodzenia odszkodowania w tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, innego niż

wymienione w art. 424¹ § 1 k.p.c., co więcej – upraszcza jego drogę, gdyż stosownie do art. 424^{1b} k.p.c. (dodanego na podstawie tej samej ustawy) – w przypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest nadzwyczajnym – a więc *ex definitione* – wyjątkowym środkiem zaskarżenia, przysługującym tylko wtedy, gdy łącznie spełnione są dwie przesłanki. Po pierwsze, przez wydanie zaskarżonego wyroku stronie została wyrządzona szkoda. Musi więc istnieć związek przyczynowy między wydaniem orzeczenia a powstaniem szkody, co strona wnosząca skargę powinna co najmniej uprawdopodobnić (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Drugą przesłanką wniesienia skargi jest brak możliwości zmiany lub uchylenia zaskarżonego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych (zarówno w chwili orzekania co do tej skargi, jak i w przeszłości). Przepis art. 424¹ § 1 k.p.c. wprowadza do Kodeksu postępowania cywilnego znane doktrynie pojęcie środków prawnych. Na ogół przyjmuje się, że pojęcie środków prawnych jest szersze od pojęcia środków zaskarżenia. Przez środki prawne należy więc rozumieć nie tylko zwyczajne środki zaskarżenia, czyli środki odwoławcze (apelację i zażalenie), inne środki zaskarżenia (w rozumieniu art. 363 § 1 k.p.c., określane również mianem szczególnych, jak np. sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym) oraz nadzwyczajne środki zaskarżenia (przede wszystkim skargę kasacyjną i skargę o wznowienie postępowania). Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest dopuszczalna, gdy zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze jednego z tak rozumianych środków prawnych nie była i nie jest możliwa (co strona musi wykazać w treści skargi - art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.).

Zgodnie z art. 424⁸ § 2 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlega odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa, albo jeżeli nie

zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c. Przepis ten stanowi podstawę odrzucenia skargi wniesionej mimo możliwości (aktualnej lub istniejącej w przeszłości) wzruszenia orzeczenia w drodze innych środków prawnych. Skuteczne wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest zatem niewątpliwie uzależnione od spełnienia istotnego warunku polegającego na tym, że zmiana lub uchylenie zaskarżonego orzeczenia przez wniesienie przewidzianych prawem środków prawnych nie jest aktualnie możliwa, jak również taka możliwość nie istniała wcześniej od chwili wydania zaskarżonego orzeczenia.

Co do zasady, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może być kierowana do wyroku sądu pierwszej instancji oraz do tych wyroków sądu drugiej instancji, których trafność i legalność mogła zostać zakwestionowana w drodze przysługujących stronie środków prawnych. W przeciwnym razie skarga straciłaby swoją wyjątkowość i stałaby się zwykłym środkiem do weryfikacji prawomocnych wyroków. Rozstrzygnięcie sporu (sprawy sądowej) odbywa się bowiem w zwykłym postępowaniu i między jego stronami. Cechą szczególnej skargi unormowanej w art. 424¹ i nast. k.p.c. jest więc wyczerpanie toku instancji i możliwości odwoławczych w sprawie pierwotnej. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem nie może być zaś traktowana jako alternatywny, uzupełniający środek zaskarżenia wobec instrumentów procesowych przysługujących w postępowaniu zasadniczym, a uprawnienia strony do kwestionowania zgodności prawomocnego wyroku z prawem nie mogą być oceniane w oderwaniu od staranności zachowania w toku postępowania instancyjnego. Nie sposób zatem aprobować tezy, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem miałaby przysługiwać od wszelkich wyroków, które uprawomocniły się w następstwie niewniesienia lub nieskutecznego wniesienia przez stronę przewidzianego prawem środka zaskarżenia (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2007 r., SK 4/07, OTK – A 2007, nr 7, poz. 83 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2008 r., V CNP 79/08, LEX nr 512973 i z dnia 9 grudnia 2008 r., I BU 4/08, OSNP 2010, nr 13 – 14, poz. 175). Odstępstwo od wskazanej reguły przewiduje art. 424¹ § 2 k.p.c., który statuuje uprawnienie do wniesienia skargi od prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub

drugiej instancji, gdy strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, a zmiana bądź uchylenie wyroku w drodze innych środków prawnych nie jest możliwa. Dopuszczalność skargi w takich przypadkach uzależniona jest jednak od spełnienia dwóch dodatkowych kryteriów kwalifikacyjnych: istnienia wyjątkowego wypadku oraz występowania niezgodności orzeczenia z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającym z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Powołane unormowanie z racji swego szczególnego charakteru powinno być wykładane ściśle. Możliwość skorzystania przez stronę ze skargi w omawianej sytuacji zależy więc zarówno od przyczyn niezgodności z prawem wyroku, ocenianych w kontekście naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, jak i od powodów, dla których strona postępowania sądowego nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych do zaskarżenia orzeczenia.

W konsekwencji takiego uregulowania przesłanek dopuszczalności skargi, w art. 424⁵ § 1 k.p.c. wymieniono – wśród wymagań formalnych tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia - wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a ponadto - gdy skargę wniesiono stosując art. 424¹ § 2 - że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi. Jest to jeden z zasadniczych elementów konstrukcyjnymi skargi, a jego brak jest nieusuwalny i stanowi samodzielną oraz wystarczającą podstawę do odrzucenia skargi jako niedopuszczalnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2015 r., II CNP 37/14, LEX nr 1650279).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżący nie wykazał, iż wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było możliwe.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia analizy prawnej przepisów dotyczących środków prawnych, których zastosowanie - w odniesieniu do zaskarżonego orzeczenia - jest niedopuszczalne lub z innych przyczyn na pewno nie mogłoby odnieść skutku. Skarżący powinien zatem wykazać, powołując odpowiednie przepisy, że od zaskarżonego orzeczenia nie przysługuje środek prawny, przy pomocy którego

mogłoby nastąpić wzruszenie tegoż orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., I CNP 38/14, LEX nr 1683402). Spełnienie wymogu z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. polega na zawarciu w skardze wyodrębnionej jurystycznie argumentacji dowodzącej w sposób wyczerpujący i niebudzący wątpliwości, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2006 r., II CNP 2/06, OSNC 2006 r., Nr 6, poz. 112; z dnia 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006 r., nr 7-8, poz. 140; czy z dnia 5 marca 2015 r., II CNP 53/04, LEX nr 1652380).

Tymczasem w przedmiotowej sprawie skarga kasacyjna była dopuszczalna. W myśl art. 398² § 1 skarga kasacyjna jest bowiem niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Biorąc zatem pod uwagę, że przedmiotowa sprawa jest sprawą z zakresu prawa pracy, a wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 12.423 zł, wypada uznać, iż od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 16 lipca 2015 r. przysługiwała skarga kasacyjna. Konstatacji tej nie zmienia stwierdzenie skarżącego, jakoby nie mógł on skorzystać z tego środka prawnego, gdyż nie zachodziły przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Stwierdzenia takiego nie można też kwalifikować jako uzasadnienia dla odstąpienia od wymagania wykazania niemożliwości wzruszenia zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych, o jakim mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c. Skarżący nie powołuje się zresztą na ten ostatni przepis.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. odrzucił skargę.